

Мухтарова Т., науковий співробітник НАН Азербайджана (Азербайджан, Баку), rus_rahimli@yahoo.com

Своєрідність назв у творах Чингіза Абдуллаєва

Аналізуються особливості підбору назв складових частин трилогії відомого азербайджанського письменника Чингіза Абдуллаєва про однорукого кіллера ("Мое прекрасне алібі", "Третій варіант", "Сповідь Сатурна"), пояснюються причини вибору назв у відповідності до змісту детективних творів. Кожне з назв вибрано з особливою ретельністю і становить основний зміст твору.

Ключові слова: Чингіз Абдуллаєв, "Мое прекрасне алібі", "Третій варіант", "Сповідь Сатурна", Однорукий кілер, Детективний жанр, Гіля, "Сатурн, який пожирає своїх дітей".

* * *

УДК 327.39

Отрешко В.

кандидат педагогічних наук, здобувач, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), panyolga@ukr.net

МОВА ЯК ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ І ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Стаття присвячена розгляду мови як одного із засадничих елементів традиційної культури, який справляє значний вплив на творення національної держави.

Ключові слова: мова, освіта, культура, державотворення.

Вчені вже давно помітили, що між міцністю держави, її авторитетом, життєздатністю і перспективами незалежного розвитку та мовою, якою користуються її громадяни, наявний безпосередній зв'язок. З огляду на це держави, котрі обрали шлях незалежного розвитку, піклуються про захист національної мови, мобілізують для її зміцнення і піднесення всі можливі ресурси. В Україні цей процес перебуває поки що в початковому стані. Суспільство пронизують гострі суперечки з мовних питань. До того ж відсутня цілісна державна мовна політика.

Мову як генетичний код національної культури та самоідентифікації народу обґрунтовують у своїх наукових працях В. Жайворонок [1] і С. Римаренко [5]. Проблеми мови як складова національної культури аналізує С. Каленюк [2], як елемент культури та чинник сучасного державотворення розглядає мову Г. Євсєєва [3], а В. Чернець [4] визначає її як спеціальний апарат для забезпечення основ існування, держави, натомість втрата народом своєї мови призводить до денационалізації народу стверджує О. Тетерич [8]. І. Сковронська [9] доводить, що мова є ознакою національного визнання держави.

Метою статті є обґрунтувати роль і значення мови в усіх сферах суспільного життя як важливого чинника українського державотворення.

За визначенням науковців, мова – це генетичний код нації, який поєднує минуле, програмує майбутнє і забезпечує буття нації у вічності. Мова – феномен етносу, народу, нації, одна з основних її ознак, оскільки значною мірою забезпечує нормальне функціонування національного організму в усіх його проявах – політичному, державному, економічному, культурному. Іншими словами, "мова народу, народності чи діаспори – то генетичний код національної культури, запорука самобутності та самозбереження" [1, с. 7].

Мова – надбання людства. Вона не тільки найпотужніший засіб спілкування, знаряддя мислення, а й необхідна умова існування народу. Мова спрямована як на

внутрішній світ людини, її психіку, так і в зовнішній світ природи і людських взаємин. У рідній мові будь-якого народу, – стверджує С. Каленюк, – закодовано все його життя – його історія, культура, світобачення, помисли і надії, його менталітет. Мова виникла в суспільстві, задовольняє комунікативні потреби суспільства, є однією з найважливіших ознак соціуму і поза ним існувати не може. Так, як мова це соціальне явище, то вона дуже тісно пов'язана з суспільством. Безперечно, що цей зв'язок – зворотній, бо суспільство без мови навряд чи зможе функціонувати. Хоча сьогодні українська мова має офіційний статус державної мови, однак проблема функціонування нашої мови в сучасному суспільстві є досить актуальною [2, с. 88].

Державність української мови є ключовим чинником консолідації українського суспільства на всій території України, формування сучасної української політичної нації, символічним уособленням української державності, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України. З огляду на це українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору [3, с. 63]. З огляду на зазначене, мова розглядається не тільки як засіб комунікації, але й як елемент культури та чинник сучасного державотворення.

Напрямами ж і принципи державотворення залежать як від етнічного складу населення, так і від того, що владна еліта, суспільство розуміють під терміном держава. Адже цей термін має багато різних трактувань, які упродовж віків визначалися по-різному. В одному випадку держава це – суверенна, територіальна державна влада, яка володіє спеціальним апаратом примусу і здатна через право робити свої веління загальнообов'язковими для всього населення країни, здійснювати управління в соціально-неоднорідному суспільстві. В іншому держава розуміється як суспільство загалом або як особлива форма територіальної організації політичної, законодавчої, виконавчої, судової влади в суспільстві, що здійснює керування суспільством на основі права за допомогою спеціального апарату, який забезпечує основи існування людини й суспільства, суверенітет народу [4, с. 5].

У всякому випадку держава, як свідчить світовий і український досвід державотворення, через мову, культуру, релігію та інші цінності виконує функції інтеграції поліетнічного, полікультурного суспільства та самоідентифікації народу [5, с. 41]. Тобто державотворення є необхідною умовою забезпечення стабільного існування етносу шляхом соціально-територіальної організації – створення держави і її подальшого розвитку [6, с. 48]. Основними елементами етносу, що історично формуються, і без яких сама етнічність втрачає будь-який сенс, є: спільна територія, мова, релігія, історія, культурні надбання, свідомість.

Мова як елемент етносу – важливий чинник його існування. Вона проявляється у збереженні національного колориту, у піснях, літературі, фольклорі тощо. З допомогою мови відбувається передача етнічного нащадкам, обмін етнічним з іншими культурами світу. Зазіхання на будь-який елемент етносу, чи будь-які культурні цінності зі сторони іншого етносу може призвести до між-етнічних і міжнаціональних конфліктів [7, с. 253].

Оскільки однією з головних ознак етносу визначають мову, то у процесі державотворення мова посідає одне з чільних місць. Видатний вітчизняний філософ і філолог О. Потебня розглядав мову не тільки як етнодиференціюючу, а й як етноформуючу ознаку будь-якого народу. При цьому етнічна специфіка полягає не в тому, що виражається, а в тому, як виражається. О. Потебня зазначив, що однією з основних функцій мови є те, що вона творить, формує думку. У різних народів думки утворюються по-різному, оскільки вони мають неоднакові мови. Тому, мова зумовлює розвиток прийомів розумової діяльності. Мова виступає важливим чинником, що об'єднує людей у "народність". Втрата народом своєї мови призводить до денаціоналізації народу, тому дуже важливо дбати про національну освіту та розвиток інтелекту в його представників [8, с. 146].

О. Потебня зазначав, що знання людей про світ не є тотожними, і це відображається на тому змісті, який вони вкладають у слова. Слово – це засіб, який виходить з глибини людської природи. Як у слові вперше людина усвідомлює свою думку, так і в ньому ж передусім вона бачить ту закономірність, яку потім переносить на світ. Люди розуміють один одного у процесі спілкування тому, що у змісті слів є щось спільне, народне. Це спільне О. Потебня називав "найближчим значенням" змісту слово. Саме воно робить мову засобом спілкування [9, с. 13].

Сучасна наука, не даючи універсального визначення "нації" як людської спільноти, усе-таки прагне запропонувати певний набір характерних рис, які вважаються необхідними умовами фактичної наявності нації. Цей набір включає в себе, як мінімум, мовні, культурні, територіальні, економічні, соціальні, соціально-психологічні й політичні характеристики, при цьому жодна з них не може претендувати на домінуючу роль у цьому переліку [10, с. 5].

Український політолог А. Колодій – дослідниця проблем нації, етносу, визначила основні ознаки, притаманні всім спільнотам та основні підходи їх характеристик. Зокрема, онтологічна нація визначається як етнос на найвищому, сучасному ступені розвитку; етнос, що є зрілим у соціально-політичному і культурному розуміннях; етнос, що відповів на виклик модернізації. Структурна нація – це громадянське суспільство плюс національна (тобто створена культурно спорідненим народом) держава. Функціональна нація – це суб'єкт політичного процесу, наслідок соціальної мобілізації, захисник інтересів і архітектор майбутнього певного суспільства. Окрім того, щоб деякою мірою примирити різноманітні тлумачення суті нації й одночасно врахувати позитивні моменти багатьох підходів до її визначень, корисно виокремити такі поняття, як джерела націй, об'єктивні передумови формування, суб'єктивні передумови формування та формальні ознаки нації. [11, с. 20].

Єдине, мабуть, з чим згодні всі дослідники – це наявність національної свідомості та самосвідомості у націєтворчих процесах. У загальній структурі суспільної й індивідуальної свідомості вагоме місце серед чисельних чинників сучасного державотворення посідає формування національної самосвідомості. Національна самосвідомість є складним духовним явищем, яке вини-

кає й формується на певному ґрунті соціально-економічного життя, відображаючи певним чином "дух" епохи й настрої народу. Національна самосвідомість це, власне, рефлексія нації на саму себе, усвідомлення й емоційне переживання нею:

– свого існування й розвитку як окремішньої цілісності, єдиного організму, самодостатньої саморегульованої системи;

– усвідомлення нацією своєї особливості, тих базових інваріантних структур, архетипів, які зумовлюють феноменологічну самість (неповторність, відмінність) національного буття та неповторність логіки її історичного поступу, історичної долі, форм самоорганізації й самовиявлення;

– усвідомлення кінцевої мети національного розвитку, панівних прагнень, які оформляються в певні ціннісні орієнтири, цілі, ідеали, формують систему загальнонаціональних інтересів як спільного знаменника спрямувань усіх суб'єктів національного життя [12, с. 181].

Національна свідомість – це закодований на генетичному рівні спосіб мислення і світосприйняття. Ця система гранично стійка до зовнішніх впливів, а першоосновою її є мова. Вона виступає неодмінним складником національної свідомості. Свідомість формується, виявляється в мові, а мова постає як універсальна ознака етносу, тобто можна говорити про українську мовну самосвідомість, що передбачає:

– усвідомлення окремішності своєї мови як засобу етнічної самоідентифікації особистості;

– бачення просторового і часового поля української мови як феномена єдності, цілісності українського етносу (нації);

– відбиття (віддзеркалення) мовної самосвідомості в самоназвах українців і в їхній мові [13, с. 48].

Якщо народ має високорозвинену літературну мову, то це означає, що він зумів подолати неминучу в історії кожної нації економічну та політичну роз'єднаність. Якщо народ прагне пізнати сутність людського буття, то це так чи інакше знаходить відображення в архітектурі, орнаментіці, у різних видах декоративного мистецтва, музиці, релігії тощо [4, с. 3].

Оскільки мова – явище суспільне, у ній відображено конкретні історичні особливості розвитку народу, неповторний національний колорит, соціальні та комунікативні особливості. Національна мова належить до найважливіших чинників консолідації населення в межах своєї країни. Солідарність як етнічної, так і політичної нації формує передусім масове усвідомлення належності до однієї мовно-культурної спільноти.

Після розпаду СРСР, який завершився утворенням незалежних держав, постало питання функціонування державного організму у сфері лінгвістичних стосунків. Україна опинилась перед проблемою формування власної державної етнополітики. Основним визначальним чинником цього процесу, як відомо, стало збереження рідної мови. Свої зобов'язання перед рідною мовою держава реалізує за посередництвом преси, школи, церкви, театру, кіно, літератури, навчальних програм та ін. [9, с. 12].

До питань ведення рідномовної політики звертався ще І. Огієнко у своїй праці "Наука про рідномовні обов'язки". Стрижнем концепції мовної освіти І. Огієнка є оволодіння соборною літературною мовою,

яка є, за його висловом, найціннішим і найважливішим знаряддям духовної культури, найміцнішим цементом єдності нації. Тому всі народи України повинні оточити її найпильнішою опікою, бо тільки соборна літературна мова об'єднує етнографічний народ і перетворює його у свідому націю. Рідна й літературна мова, на думку ученого, – органи надзвичайно ніжні й чутливі, – тому навіть найменші нестачі й потрясіння життя приватного чи всенародного одразу відчутно впливають і на них [14, с. 43].

У цій праці зосереджено основні мовні заповіді свідомого громадянина. “Мова – це форма нашого життя, життя культурного і національного, це форма національного організування... У мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання” [14, с. 13].

Отже, враховуючи наведене, доцільно мабуть за основу сучасної освітянської мовної політики в Україні взяти слова І. Огієнка: “Без добре виробленої рідної мови немає всенародної свідомості, без такої свідомості немає нації, а без свідомості нації – немає державності як найвищої громадянської організації, в якій вона отримує найповнішу змогу свого всебічного розвитку й виявлення” [9, с. 14].

Мова є одним із ключових компонентів, з яких ми будемо наші внутрішні моделі світу. Вона здатна здійснювати значний вплив на те, як ми сприймаємо реальність і реагуємо на неї. Мова, – як зазначає О. Сербенська, – найбільшою мірою визначає соціальну практику народу і його окремих груп, можливо, найбільше визначає рівень духовної культури суспільства, ту моральну атмосферу, яка свідчить про його життєдіяльні сили, здатність до самозбереження, акумулює у своїх знаках його генетичну силу. В умовах сьогодення, позначає вона, “важливо знайти рівновагу між державною мовою і довкіллям, продукувати й поширювати екологічно чисті тексти, прагнути до гармонії, яку творить людина – мова – суспільство” [15, с. 164].

Мова – найважливіша ознака національної самоідентифікації не тільки людини та її духовної культури, але й держави в цілому. Саме тому в системі державних пріоритетів мовна політика мусить посідати чільне місце, оскільки її стратегічним завданням поряд із гарантуванням мовних прав людини є утвердження суспільної злагоди і політичної стабільності, забезпечення єдності і зміцнення української держави.

При визначенні державної мовної політики України може бути лише два критерії оцінювання пропозицій, що вносяться щодо мовного питання. Перший – чи сприяють вони міжетнічному миру, який у нашій країні ще нікому не вдалося порушити. Другий – чи сприяють вони формуванню єдиної української громадянської нації [16, с. 61].

І. Лопушинський в одній зі своїх останніх праць “Державна мовна політика в Україні. Освітянський аспект”, визначаючи стан і пріоритетні питання формування та реалізації державної мовної політики в галузі освіти в Україні, зазначає, що мовна політика держави повинна реалізовуватися “комплексно, завдяки багатом відомим і менш відомим механізмам, котрі забезпечать її головну мету – мінімум – функціонування української (державної) мови в комунікативній сфері та мету – максимум – консолідацію українського суспільства на основі цієї мови” [17, с. 249].

Як слушно зазначає М. Дробноход: “Національне в державотворенні – це не просто ідея, а невідворотна необхідність, що випливає з природного закону єдності етносу і навколишнього середовища. Розуміння цієї істини – шлях до створення консолідованої української нації і прогресу держави, нехтування цією істиною – шлях до хаотичного борсання в океані нерозв’язаних проблем” [18, с. 15].

Таким чином, в основі національного лежить мова. Відомо, що кожна особистість розкриває свою сутність через мовлення. Мова є завжди критерієм того, на якому рівні перебуває культура того чи іншого суспільства. Усвідомлення мовної однорідності колективу, а також іншомовного навколишнього оточення на перших етапах національно-державного розвитку не може не сприяти консолідації. Важливо зазначити, що відсутність спільної мови в період формування нації-держави уповільнює розвиток економічного ринку. Тому єдність національно-державної мови слід розглядати не як ознаку нації, а як один з факторів, що детермінує її становлення. Історичний досвід підтверджує, що без визнання всіма учасниками етнонаціонального процесу державної мови будь-яка консолідація або ж інтеграція нації хоч і стає бажаною, однак насправді є нездійсненою [10, с. 13].

Українська мова як фактор формування нації є невід’ємним державницьким атрибутом і відіграє роль загальнонаціональної цінності державотворення. Державність української мови є ключовим чинником консолідації українського суспільства, формування сучасної української нації, символічним уособленням української державності, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України. Отже, відіграючи істотну роль в усіх сферах суспільного життя, мова є одним із найважливіших чинників українського державотворення.

Список використаних джерел

1. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика. Нариси / В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 262 с.
2. Каленюк С. Мова як складова національної культури / С. Каленюк // Українознавчий альманах. – Київ, Мелітополь, 2012. – Вип. 9. – С. 87–90.
3. Євсєєва Г. П. Реалізація державної мовної політики в Україні: тенденції та перспективи / Г. П. Євсєєва // Вісн. Придніпровської держ. акад. будівництва та архітектури. – 2011. – № 4. – С. 63–67.
4. Чернець В. Г. Держава і культура: онтологічний аспект / В. Г. Чернець // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. – К.: Міленіум, 2012. – № 4 – С. 3–8.
5. Римаренко С. Ю. Права нації та права людини: між Сцїллою та Харїбдою / С. Ю. Римаренко. – К.: Світгляд, 2005. – 78 с.
6. Яковлев А. О. До актуальності питання про етногенез / А. О. Яковлев // Вісн. Міжнар. Слов’янського ун-ту. – Сер. соціологія науки. – 2006. – № 1. – С. 48–51.
7. Горбач О. Н. Історико-політичні аспекти етнонаціональних відносин / О. Н. Горбач // Вісн. Львівської комерційної академії [ред. кол.: Гелєй С. Д., Тімченко О. П., Сова А. О. та ін.]. – Сер.: Гуманітарні науки. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2010. – Вип. 9. – С. 251–256.
8. Тетерич О. М. Етнопсихологія українців: мовний аспект / О. М. Тетерич // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2012. – № 51. – С. 142–149.
9. Сковронська І. Деякі аспекти навчання української мови як іноземної в українській діаспорі Канади та США / І. Сковронська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: Зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 4. – С. 11–17.
10. Євсєєва Г. Мова як чинник національної самоідентифікації

ції та державотворення в Україні / Г. Євсєєва // Державне управління та місцеве самоврядування: Зб. наук. праць. – Д.: ДРІДУ-НАДУ. – 2009. – Вип. 1.

11. Колодій А. Нація як суб'єкт політики / А. Колодій. – Львів: Кальварія, 1997. – 56 с.

12. Надольний І. Національна самосвідомість як чинник державотворення / І. Надольний // Філософія освіти: Науковий часопис. – 2006. – № 3. – С. 175–186.

13. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: монографія / С. Я. Єрмоленко. – К.: НДІУ, 2007. – 444 с.

14. Богуш А. Рідномовні обов'язки І. Огієнка в сучасній практиці дошкільних закладів півдня України / А. Богуш // Вісн. Львівського ун-ту. – Сер.: філологія. – 2010. – Вип. 50. – С. 42–46.

15. Сербенська О. Факультет журналістики, українська мова і я – словесник україніст // Пам'ять століть. Україна. Історичний науковий та літературний журнал. – 2004. – № 3–4. – С. 158–166.

16. Євсєєва Г. П. Державна мовна політика в Україні: симптоми та синдроми / Г. П. Євсєєва // Вісн. Придніпровської держ. акад. будівництва та архітектури. – 2011. – № 9. – С. 61–65.

17. Лопушинський І. Державна мовна політика в Україні / І. Лопушинський. – Херсон: Олді-плюс, 2010. – 478 с.

18. Дробноход М. Стійкий екологічно безпечний розвиток: український контекст / М. Дробноход // Дзеркало тижня. – 02.06.2001. – № 21 (345).

References

1. Zhajvoronok V. Ukrai'ns'ka etnolingvistyka. Narysy / V. Zhajvoronok. – K.: Dovira, 2007. – 262 s.

2. Kalenjuk S. Mova jak skladova nacional'noi' kul'tury / S. Kalenjuk // Ukrai'noznachyj al'manah. – Kyi'v, Melitopol', 2012. – Vyp. 9. – S. 87–90.

3. Jevsjejeva G.P. Realizacija derzhavnoi' movnoi' polityky v Ukrai'ni: tendencii' ta perspektyvy / G.P. Jevsjejeva // Visn. Prydniprov's'koi' derzh. akad. budivnytstva ta arhitektury. – 2011. – № 4. – S. 63–67.

4. Chernec' V.G. Derzhava i kul'tura: ontologichnyj aspekt / V.G. Chernec' // Visnyk Derzhavnoi' akademii' kerivnyh kadriv kul'tury i mystectv: nauk. zhurnal. – K.: Milenium, 2012. – № 4 – S. 3–8.

5. Rymarenko S.Ju. Prava nacii' ta prava ljudyny: mizh Scilloju ta Hariبدوju / S.Ju. Rymarenko. – K.: Svitogljad, 2005. – 78 s.

6. Jakovlev A.O. Do aktual'nosti pytan'nja pro etnogenez / A.O. Jakovlev // Visn. Mizhnar. Slov'jans'kogo un-tu. – Ser. sociologija nauky. – 2006. – № 1. – S. 48–51.

7. Gorbach O.N. Istoryko-politychni aspekty etnonacional'nyh vidnosyn / O.N. Gorbach // Visn. L'viv's'koi' komercijnoi' akademii' / [red. kol.: Gelej S.D., Timchenko O.P., Sova A.O. ta in.]. – Ser.: Gumanitarni nauky. – L'viv: Vyd-vo L'viv's'koi' komercijnoi' akademii', 2010. – Vyp. 9. – S. 251–256.

8. Teterych O.M. Etnopsychologija ukrai'nciv: movnyj aspekt / O.M. Teterych // Gumanitarnyj visnyk ZDIA. – 2012. – № 51. – S. 142–149.

9. Skovrons'ka I. Dejakі aspekty navchannja ukrai'ns'koi' movy jak inozemnoi' v ukrai'ns'kij diaspori Kanady ta SSHa / I. Skovrons'ka // Teorija i praktyka vykladannja ukrai'ns'koi' movy jak inozemnoi': Zb. nauk. prac'. – 2009. – Vyp. 4. – S. 11–17.

10. Jevsjejeva G. Mova jak chynnyk nacional'noi' samoidentyfikacii' ta derzhavotvorennja v Ukrai'ni / G. Jevsjejeva // Derzhavne upravlinnja ta misceve samovrjaduvannja: Zb. nauk. prac'. – D.: DRIDUNADU. – 2009. – Vyp. 1.

11. Kolodij A. Nacija jak sub'jekt polityky / A. Kolodij. – L'viv: Kal'varija, 1997. – 56 s.

12. Nadol'nyj I. Nacional'na samosvidomist' jak chynnyk derzhavotvorennja / I. Nadol'nyj // Filosofija osvity: Naukovyj chasopys. – 2006. – № 3. – S. 175–186.

13. Jermolenko S.Ja. Mova i ukrai'noznachyj svitogljad: monografija / S.Ja. Jermolenko. – K.: NDIU, 2007. – 444 s.

14. Bogush A. Ridnomovni обов'язки І. Огієнка в сучасній практиці дошкільних закладів півдня України / А. Богущ // Вісн. L'viv's'kogo un-tu. – Ser.: filologija. – 2010. – Vyp. 50. – S. 42–46.

15. Serbens'ka O. Fakul'tet zhurnalistyky, ukrai'ns'ka mova i ja – slovesnyk ukrai'nist // Pam'jat' stolit'. Ukrai'na. Istorychnyj naukovyj ta literaturnyj zhurnal. – 2004. – № 3–4. – S. 158–166.

16. Jevsjejeva G.P. Derzhavna movna polityka v Ukrai'ni: symptomy ta syndromy / G.P. Jevsjejeva // Visn. Prydniprov's'koi' derzh. akad. budivnytstva ta arhitektury. – 2011. – № 9. – S. 61–65.

17. Lopushyn's'kyj I. Derzhavna movna polityka v Ukrai'ni / I. Lopushyn's'kyj. – Herson: Oldi-pljus, 2010. – 478 s.

18. Drobnohod M. Stijkyj ekologichno bezpechnyj rozvytok:

ukrai'ns'kyj kontekst / M. Drobnohod // Dzerkalo tyzhnja. – 02.06.2001. – № 21 (345).

Otreshko V., Ph.D., the applicant, National Pedagogical University M.P. Drahomanova (Ukraine, Kiev), panyolga@ukr.net

Language as an element of culture and state factor

The article is sanctified to consideration of language as one of fundamental elements of traditional culture, that renders considerable influence on creation of the national state.

Keywords: language, education, culture, creation of the state.

Otreshko B., кандидат педагогических наук, соискатель, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), panyolga@ukr.net

Язык как элемент культуры и фактор государства

Статья посвящена рассмотрению языка как одного из основополагающих элементов традиционной культуры, который оказывает значительное влияние на создание национального государства.

Ключевые слова: язык, образование, культура, создание государства.

* * *

УДК 130.2:316.77

Домнич С. П.

старший преподаватель Центра международного образования, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (Украина, Харьков), spdom.286@gmail.com

ДИСКУРСИВНАЯ ПРИРОДА РЕЧЕВЫХ ПРАКТИК: ФИЛОСОФСКО-АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ ДИСКУРСИВНОГО АНАЛИЗА ЯЗЫКА

Рассматривается дискурсивная природа речевых практик через призму методологических подходов дискурсивного анализа языка. Проанализированы модели речевых практик в русле философско-антропологических координат дискурса посредством актуализации языка в речи, в социокультурной коммуникации.

Ключевые слова: речевые практики, дискурс, философская антропология, философия языка, методологические подходы, социокультурная коммуникация.

(стаття друкується мовою оригіналу)

В настоящее время понятие дискурс, принадлежащее к кругу так называемых человеческих дисциплин и целого комплекса наук, в том числе и философии, включает широкий спектр дефиниций, вследствие чего и имеет множество научных интерпретаций, которые затрагивают такие смежные понятия как *речь – речевая деятельность – диалог – текст*, формируя в конкретный исторический момент основание научной картины мира. Подтверждением этому могут служить слова О. Л. Михалёвой: “Дискурс рассматривается как отложившийся и закрепившийся в языке способ видения мира, способ упорядочения действительности, реализуемый в самых разнообразных практиках” [16], в том числе и речевых.

Данная проблематика нашла своё отражение в исследованиях с позиций философской и культурно-антропологической парадигм Б. В. Маркова, К. Леви-Стросса, В. Е. Кемерова, Т. Х. Керимова, Ю. Хабермаса, А. Кибрика и П. Паршина, А. Р. Усмановой, Т. Г. Грушевицкой, В. Д. Попкова и А. П. Садохина, Ф. И. Шаркова, в работах по изучению процессов становления и развития дискурсивного анализа языка (З. Харрис, Ф. де Соссюр, М. Пёше и К. Фуко, М. Фуко, Т. ван Дейк, Ж. Делёз, О. Розеншток-Хюсси), а также в монографических работах П. Серно, М. Л. Макарова, С. В. Бориснёва, Н. Д. Арутюновой, Т. Е. Владимировой, М. Ю. Олешкова, В. Зорина, А. –